

Agrobosbouw NL

Nieuwsbrief maart 2021

Gezocht: deelnemers aan GLB-pilot kringlooplandbouw/agrobosbouw

Op 16 februari publiceerde het Ministerie van LNV onder de kop 'Nieuwe openstelling pilots voor nieuw Gemeenschappelijk Landbouwbeleid' een nieuwsbericht dat zo begon:

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) stelt 17,3 miljoen euro beschikbaar voor nieuwe pilots, met als doel om de komende jaren informatie en inzichten te verzamelen voor het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Duurzaam en toekomstbestendig boeren wordt extra beloond in het nieuwe GLB, dat op 1 januari 2023 in gaat. De zogenoemde 'Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB' hebben als doel om te testen hoe straks doelgerichte betalingen kunnen worden ingezet die bijdragen aan het verduurzamen van de landbouw. Naast de oorspronkelijke GLB-pilots voor collectieven wordt de subsidiemodule uitgebreid met pilots op het gebied van veenweiden en kringlooplandbouw.

Sinds 2018 hebben ruim 500 agrariërs in zeven verschillende pilots nieuwe manieren voor meer duurzame landbouw getest in de praktijk. Het bekendste voorbeeld is het pionieren met ecoregelingen en een puntensysteem. Een agrariër kan in het nieuwe GLB vergoedingen krijgen voor bijvoorbeeld het toepassen van kruidenrijk grasland, houtwallen, stikstofreductie of andere activiteiten die bijdragen aan doelstellingen op het gebied van lucht, water, bodem, landschap en klimaat.

Nieuw zijn de openstellingen vanaf 1 maart voor veenweiden en kringlooplandbouw. Deze twee pilots zijn ook bedoeld voor agrariërs die geen deel uitmaken van een ANLb-collectief. De pilot voor kringlooplandbouw richt zich onder meer op duurzamer beheer van landbouwbodems en op koolstofvastlegging. Mogelijke voorbeelden hiervan voor kringlooplandbouw/agrobosbouw* zijn ecoregelingen voor het aanplanten en in stand houden van bomen, van houtige landschapselementen, van kruiden en ruigten of van natte landschapselementen; of voor het vastleggen van CO₂ in bomen of de bodem.

We zijn van plan om vóór 11 maart (de sluitingsdatum) samen met onder meer agrariërs en andere grondbezitters, de Federatie Particulier Grondbezit, het Louis Bolk Instituut en Hogeschool Van Hall Larenstein een projectplan in te dienen voor de GLB-pilot kringlooplandbouw/agrobosbouw die aansluit bij de door de minister van LNV gedane uitspraak dat "het zoeken van versterking tussen bomen en landbouwgrond een thema voor een pilot kan zijn". Daarbij kijken we overigens niet alleen naar de toekomst, maar ook naar (het wegnemen van) belemmeringen voor agroforestry in de huidige wet- en regelgeving.

In dat kader kunnen agrariërs en andere grondbezitters die nieuwsgierig zijn naar wat (hun eventuele deelname aan) deze GLB-pilot allemaal voor hen zou kunnen betekenen (uiteenlopend van praktisch tot financieel), voor aanvullende informatie contact met ons opnemen (info@agrobosbouw.nl).

* In de uitwerking van de Bossenstrategie wordt agroforestry omschreven als "een vorm van kringlooplandbouw die bijdraagt aan een sterkere verbinding van landbouw en natuur. Dat is ook de inzet van de visie 'Landbouw, Natuur en Voedsel: waardevol verbonden'. Agroforestry is ook voor de uitvoering van de Bossenstrategie een interessante ontwikkeling, omdat het kan bijdragen aan uitbreiding van bos en houtige landschapselementen. We zien agroforestry als een positieve en kansrijke ontwikkeling. Integratie van bomen in de bedrijfsvoering kan nieuwe verdienmodellen voor agrariërs opleveren en tegelijkertijd een bijdrage leveren aan veerkrachtige en klimaat-robuste landbouw, stikstofreductie en het versterken van landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit."

Aanvalsplan Landschapselementen

Tijdens een webinar op 11 maart heeft het Deltaplan Biodiversiteitsherstel het Aanvalsplan Landschapselementen gepresenteerd (zie ook deze link:

<https://www.samenvoerbiodiversiteit.nl/updates/een-aanvalsplan-voor-een-natuurinclusieve-samenleving/340>).

In de uitwerking van de Bossenstrategie (zie onze vorige nieuwsbrief) was alvast het raamwerk vastgesteld voor dit aanvalsplan en wel in de vorm van de ambitie om 10% zogenaamde groen-blauwe dooradering te realiseren in het gehele cultuurlandschap, waarvan 5% houtige elementen. Dat is in overeenstemming met de Europese biodiversiteitsstrategie waarin het doel is opgenomen om 10% van het landbouwareaal om te vormen tot landschappen met een hoge biodiversiteit.

In concreto betekent dat een forse uitbreiding van het bestaande aantal landschapselementen. Naast houtige elementen, die interessant kunnen zijn voor de doelen beschreven in de Bossenstrategie, gaat het hierbij ook om kruidenrijke randen, natuurvriendelijke oevers e.d. Voor houtige elementen betekent de ambitie een toename van ongeveer 3,5% nu tot 5%. Het College van Rijksadviseurs (CRa) adviseerde om die ambitie te concretiseren. Dat komt dan in de praktijk neer op 50.000 hectare extra ofwel ongeveer 150.000 kilometer aan nieuwe houtwallen. Het is een ambitie voor de lange termijn (2050), in het aanvalsplan wordt daarvoor nog een fasering uitgewerkt.

Alle in deze nieuwsbrief gebruikte afbeeldingen zijn afkomstig uit het Aanvalsplan Landschapselementen

De volgende stukken tekst hebben we ter informatie integraal overgenomen uit het aanvalsplan.

Landschapselementen

Onder landschapselementen verstaan we hier de 'kleine' natuurelementen die ons landschap in belangrijke mate vormgeven. Als bovengrens hanteren we een omvang van maximaal enkele hectaren en om die reden wordt vaak gesproken van kleine landschapselementen (KLE). Deze kunnen als punten, lijnen of vlakken aanwezig zijn. Naast houtopstanden betreffen het elementen met een begroeiing van kruiden en ruigten en natte elementen zoals slootkanten, natuurvriendelijke oevers en poelen. Sloten kunnen ook tot landschapselementen gerekend worden. Evenals elementen als keverbanken of kruidenrijke akkerranden, deze hebben een meer dynamisch karakter dat past bij de kenmerken van akkerbouw landschappen. In dit aanvalsplan ligt de focus op de houtige elementen, zoals singels, bomenrijen, houtwallen, heggen, hagen, knotbomen, graften, griendjes en hoogstamboomgaarden.

Historische bouwwerken en (andere) 'rode' elementen nemen we dus niet mee in dit advies. De meer kruidige en natte elementen dienen ook versterkt te worden om de doelen van herstel van biodiversiteit en landschap te realiseren. Met de houtige elementen kunnen we aansluiting vinden bij de Bossenstrategie en het Klimaatakkoord. In de koppeling met programma Natuur en de ambities ten aanzien van transitie landbouw (GLB) en landschapsinclusief omgevingsbeleid is er ook aansluiting voor de andere elementen.

Agroforestry

Het aanvalsplan zelf blijkt nogal wat agroforestry te bevatten:

Bijzondere aandacht verdient agroforestry. Hieronder verstaan we: "het weloverwogen integreren van houtige gewassen (bomen en struiken) met de teelt van gewassen en dierlijke productiesystemen vanwege de beoogde voordelen die ontstaan door de ecologische en economische interacties" (Mosquera-Losada et al., 2009). De bomen en struiken dragen bij aan een agro-ecologisch productiesysteem. Ze kunnen worden geteeld voor hout of voedselproductie en gecombineerd met een ondergroei van gewassen of met begrazing door dieren. Dit gebeurt op zodanige wijze dat tevens een bijdrage aan het agro-ecologische productiesysteem wordt geleverd. Een specifieke vorm van agroforestry betreft de voedselbossen, waarbij ingezet wordt op het nabootsen van een natuurlijk bossysteem. Agroforestry staat de laatste jaren steeds meer in de belangstelling. Onmiskenbaar kan ook agroforestry namelijk aanzienlijke bijdragen leveren aan het vergroten van bovenstaande waarden. Hierdoor kan agroforestry als relatief nieuwe vorm van landbouw in Nederland een aanvulling vormen op de meer historische landschapselementen in het vormgeven van landschappelijke identiteit.

Het is nog niet helemaal duidelijk hoe precies, aangezien dat ook samenhangt met de verhouding tussen enerzijds het aandeel en type gewas tussen de bomen (grasland of akkerbouw- gewas) en anderzijds het aandeel bomen en struiken. Agroforestry kan zeker in bepaalde gebieden en afhankelijk van de specifieke vorm het landschap verrijken en een nuttige invulling zijn van specifieke ecologische (verbindings)zones. Het advies van het College van Rijksadviseurs geeft hiervoor aanbevelingen in 'Landschap versterken met bomen en bos, Advies voor het ontwikkelen van een bossenstrategie (2020)'.

Stikstof

Landschapselementen leveren een behoorlijke bijdrage aan de reductie van o.a. stikstof. Door de aanleg gericht te plannen in bufferzones, overgangszones rond natuurgebieden, kan zo een bijdrage geleverd worden aan het stikstofbeleid en worden aangehaakt bij het zogenaamde omschakelfonds. Hiervoor is het wel van belang dat de aanleg gepaard gaat met goede gebiedsontwerpen. Agroforestry is een vorm van landbouw die goed zou kunnen passen in deze overgangszones (College van Rijksadviseurs, 2020).

Verdienmodel

Agroforestry is kansrijk als verdienmodel, omdat bomen kunnen worden opgenomen in de bedrijfsvoering zonder dat zij een structurele kostenpost zijn. Het is een vorm van landbouw die in principe op eigen benen moet kunnen staan, maar om als verdienmodel succesvol te kunnen zijn, is in het begin ondersteuning, in de vorm van kennisontwikkeling en pilots, noodzakelijk. Met name vormen van agroforestry waarin landschapselementen worden opgenomen zijn interessant als optie voor realisering van het aanvalsplan. Niet elke vorm van agroforestry is geschikt. De boomkeuze en het ontwerp moeten passen binnen een ecosysteembenadering en het moet bijdragen aan natuurinclusief ondernemen.

Na de Uitwerking van de Bossenstrategie is het Aanvalsplan Landschapselementen het tweede beleidsstuk van het ministerie van LNV met volop ambities op het gebied van agrobosbouw/agroforestry. Nu de realisatie van beide stukken nog. Daarvan zullen we u ook via onze nieuwsbrieven op de hoogte houden!